

volvunt annos et tempora; et tanta mala fiunt in terra, illis quietem in cœlo habentibus. Quid est ergo quod nos docet Deus? Jam attendamus Psalmum.

VII. « Deus ultionum Dominus, Deus ultionum fidenter » egit¹. » Tu putas quia non vindicat? Vindicat Deus ultionum. Quid est. « Deus ultionum? » Deus vindictarum. In eo certe murmuras, quia non vindicatur in malos. Noli murmurare, ne inter illos sis in quos vindicatur. Facit ille furtum, et vivit: tu murmuras adversus Deum, quia non moritur qui tibi furtum fecit. Si jam non facis furtum, vide: si enim jam non facis, vide ne aliquando fecisti. Si jam dies es, recale noctem tuam: si jam fixus in cœlo es, recale terram tuam. Invenis te furem forte fuisse aliquando; et aliquem alium forte stomachatum, quia et tu furtum faciens vixisti, et non es mortuus: quomodo autem tu quando faciebas, ideo vixisti ut postea non faceres; noli quia tu transisti, velle misericordiae Dei pontem subvertere. Nescis illac multos transituros, qua et tu transisti? Esses modo qui murmurares, si adversus te audiretur qui prior de te murmuravit? Et tamen et nunc optas vindictam Dei in malos, ut fur moriatur: et murmuras adversus Deum, quia fur non moritur. Appende in statera aequitatis furem et blasphemum: jam dicis quia fur non es; sed murmurando adversus Deum, blasphemus es. Ille captat somnum hominis, ut aliquid involet; et tu dicis quia dormit Deus, et hominem non videt. Ergo vis ille ut corrigat manum, prior tu linguam corrige: vis ille ut corrigat cor adversus hominem, tu corrige cor adversus Deum: ne forte cum optas vindictam Dei, si venerit, te priorem inveniat. Nam ille veniet, veniet et judicabit perseverantes in nequitia sua, ingratos praerogationi misericordiae ipsius, ingratos patientiae ipsius, thesaurizantes sibi iram

¹ Psal. xciii, 1.

in die irae et revelationis justi iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua¹. quia « Deus ultionum Dominus, Deus ultionum, » ideo « Fidenter egit. » Nulli enim pepercit, quando hic locutus est: ipse Dominus erat in carnis infirmitate, sed in virtute sermonis. Non accepit personas principum Judæorum. Quanta in illos dicit? et, quomodo dictum est, vere in fiducia: quia scriptum est in Psalmis de illo, « Propter miseriam inopum et gemitum » pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus². » Qui sunt pauperes? qui sunt inopes? Qui spem non habent nisi in illo solo, in quo solo spes non fallitur. Attendite, fratres, qui sunt pauperes et inopes. Non omnino pauperes qui nihil habent, videntur dici ab Scriptura, quando laudantur pauperes. Invenis enim pauperem hominem, qui quando patitur aliquam injuriam, non attendit nisi patrum suum, in cujus forte domo manet, cujus inquilinus est, cujus colonus est, cujus cliens est; et ideo se indigne pati asserit, quia ad illum pertinet. Cor ipsius in homine, spes ipsius in homine, cinis in cinere. Sunt autem alii qui opulenti sunt, et honoribus secundum tempus humanis fulciuntur; et tamen nec in pecunia sua spem ponunt, nec in fundis suis spem ponunt, nec in familia sua spem ponunt, nec in claritate transitoriae dignitatis; sed totam spem in illo ponunt, cui non succeditur, qui mori non potest, qui falli et qui fallere non potest: tales etsi multa videntur habere secundum saeculum, bene ea tamen gubernant ad refecionem indigentium; inter pauperes Domini numerantur. Vident enim periculose se vivere in hac vita, sentiunt se esse peregrinos: sic diversantur in opulentia divitiarum suarum, quomodo viator in stabulo, transiturus, non possessurus. Ergo quid Dominus? « Propter miseriam inopum et gemitum pauperum nunc

¹ Rom. ii, 5. — ² Psal. xi, 6.

» exurgam, dicit Dominus: ponam in salutari. Salutaris noster, Salvator noster est. » In illo voluit ponere spem omnium inopum et egentium. Et quid ait? « Fiducialiter » agam in eo¹. » Quid est, « Fiducialiter agam? » Non timebit, non parcat vitiis et concupiscentiis hominum. Vere medicus fidelis, medicinali ferro sermonis instructus, secuit omnia vulnera. Ideo qui talis prædictus et prænuntiatus, talis etiam inventus est. Loquebatur in monte, ubi dixit: « Beati pauperes spiritu, quoniam » ipsorum est regnum cælorum. Ibi beati dicti sunt, qui » persecutionem patiuntur propter justitiam: » in ipso sermone dixit, « Quia ipsorum est regnum cælorum. » Et ut faceret illos luminaria, id est, patienter tolerantes omnia ista iniqua, quæ transeunt: « Beati eritis, inquit, » cum vos persecuti fuerint, et dixerint omnè malum adversum vos; gaudete et exultate, quia merces vestra » magna est in cælis². » Deinde in progressu sermonis cum docere inciperet, quamvis eum turba circumdaret, dixit talia Discipulis suis, quæ ferirent faciem Pharisæorum et Judæorum, qui quasi primatus habebant exponendarum Scripturarum omnium; qui sibi quasi justi videbantur, vel videri se arbitrabantur, et ad quorum primatum plebis obsequium videbatur obtemperare: non pepercit, et dixit, « Quando oratis, non eritis sicut hypocritæ, » qui amant in synagogis et angulis platearum stantes orare, » ut videantur ab hominibus³: » et cætera talia. Tetigit omnes, non timuit aliquem. Et cum terminasset ipsum sermonem, conclusit de illo Scriptura Evangelii sic: « Factum est, inquit, cum consummasset Jesus verba hæc, » admirabantur turbæ super doctrina ejus. Erat enim » docens eos tanquam potestatem habens, non quasi » Scribæ eorum et Pharisæi⁴. » Quanta ergo ille, de quo

¹ Psal. xi, 6. — ² Matth. v, 3 et 10-12. — ³ Id. vi, 5. — ⁴ Id. vii, 28, 29.

dictum est: « Erat docens eos tanquam potestatem habens, » quanta dixit: « Væ vobis Scribæ et Pharisæi » hypocritæ¹? » quanta in illos coram in faciem? Neminem timuit. Quare? Quia Deus ultionum est. Ideo non parcebat in verbo, ut essent postea quibus parceret in judicio: quia si nolent accipere verbi medicinam, incursum erant utique inventuri judicis sententiam. Quare? Quia dixit: « Deus ultionum Dominus, Deus ultionum fidenter egit: » id est, nulli pepercit in verbo. Qui in verbo non pepercit passurus, parcat in sententia judicaturus? Qui neminem timuit in humilitate, timebit quemquam in claritate? Ex eo quod jam fidenter egit, cogita quomodo sit acturus in fine sæculi. Noli ergo murmurare adversus Deum, qui quasi parcat malis: sed esto bonus cui forte ad tempus in flagello non parcat, et in fine parcat in judicio. « Deus ultionum Dominus, Deus ultionum fidenter egit. »

VIII. Et quia fidenter egit, illi non tulerunt fiduciam ejus. Et quia humilis venerat, et carne mortali indutus erat, et mori venerat; non facere quod peccatores, sed pati quod peccatores; quia propterea venerat, cum fidenter egisset, et illi ferre non possent fiduciam ejus in verbo, quid fecerunt? Tenuerunt, flagellaverunt, illuserunt, colaphizaverunt, sputis illinierunt, spinis coronaverunt, in cruce levaverunt, postremo occiderunt. Sed quid sequitur quod fidenter egerit? « Exaltare, qui judicas terram². » Puta quia tenuerunt humilem, tenebunt excelsum? Puta quia judicaverunt mortalem, nonne ab immortalis judicabuntur? Quid ergo ait? Exaltare, tu qui fidenter egisti, et fiduciam verbi tui non sunt passi iniqui, et putaverunt se aliquid egisse, quia te comprehendentes crucifixerunt; qui te deberent fide comprehendere, com-

¹ Matth. xxiii, 13, 14. — ² Psal. xciii, 2.

prehenderunt persecutione. Tu ergo qui fidenter egisti inter iniquos, et neminem timuisti, et quia passus es, « Exaltare, » id est, resurge, vade in cœlum. Patiatur et Ecclesia patienter, quod passum est caput Ecclesiæ patienter. « Exaltare, qui judicas terram, redde retributionem superbis? » Redditurus est, fratres. Quid est enim quod dictum est: « Exaltare, qui judicas terram, redde » retributionem superbis? » Prophetia est prædicentis, non audacia jubentis. Non enim quia dixit Propheta: « Exaltare, qui judicas terram, » obtemperavit Prophetae Christus, ut resurgeret et iret in cœlum: sed quia hoc factus erat Christus, hoc prædixit Propheta. Non ideo fecit Christus, quia Propheta prædixerat: sed ideo Propheta prædixerat quia ille facturus erat. Videt humilem Christum in spiritu, videt humilem; neminem timentem, nulli parcentem in verbo, et dicit: « Fidenter egit. » Videt illum quam fidenter egit, videt illum comprehensum, videt illum crucifixum, videt illum humiliatum, videt illum resurgentem et euntem in cœlum, et venturum inde ad iudicium eorum, inter quorum manus passus est omnia mala: « Exaltare, inquit, qui judicas terram; redde » retributionem superbis. » Superbis reddet, non humilibus. Qui sunt superbi? Quibus parum est quod mala faciunt, et defendere peccata sua volunt. Namque de his qui crucifixerunt Christum, facta sunt postea miracula, quando de ipso numero Judæorum crediderunt, et donatus est illis sanguis Christi. Impias manus et cruentas de sanguine Christi portabant: lavit eas ipse cujus sanguinem fuderant. Adjuncti sunt corpori ipsius, id est, Ecclesiæ, qui corpus ejus mortale, quod viderant, persecuti sunt. Fuderunt pretium suum, ut biberent pretium suum. Namque postea plures conversi sunt. Cum multa miracula fierent ab Apostolis, aliquot hominum millia una die cre-

diderunt¹: et tam in propinquo inventi sunt, ut omnia sua quæ habebant venderent, et pretium rerum suarum ad pedes Apostolorum ponerent; et unicuique distribuebatur quomodo opus erat; et erat illis una anima et cor unum in Deum; de ipsis crucifixoribus Domini. Sed quare non illis redditum est? Quia, « Redde retributionem superbis, » dictum et, illi autem noluerunt esse superbi. Etenim cum viderent multa miracula fieri per nomen Christi, quem se putabant interfecisse; commoti miraculis, audierunt a Petro in cujus nomine illa fierent. Non enim sibi arrogare servi voluerunt potentiam Domini sui, ut dicerent a se factum esse quod ille in ipsis faciebat. Honorem ergo dederunt servi Domino suo: dixerunt, quia quæ illi mirabantur, in nomine fierent ejus, quem illi crucifixerant. « Et facti sunt humiles, compuncti sunt corde, conturbati sunt confitentes peccatum suum²; et consilium quæsierunt, dicentes: « Quid ergo faciemus? » Non desperant de salute, sed quærunt medicinam. Tunc ait illis Petrus, « Agite pœnitentiam, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini nostri Jesu Christi. » Qui egerunt pœnitentiam, humiles fuerunt: non ergo illis redditum est. Quia, vide quid dicat Psalmus iste: « Exaltare, qui judicas terram, redde retributionem superbis. » Ab illo numero ergo excepti erant illi: in illis valuit vox illa Domini pendentis in cruce, et dicentis; « Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt³. Exaltare, qui judicas terram, redde retributionem superbis. » Ergo redditurus est retributionem? Redditurus, sed superbis.

IX. Sed quando? Quando reddet? Interim mali triumphant, et exultant mali, blasphemant mali, omnia mala faciunt. Movet te? Cum pietate quære, non cum superbia

¹ Act. iv, 4. — ² Id. ii, 37, etc. — ³ Luc. xxiii, 34.

reprehende. Movet te? Compatitur tibi et Psalmus, quærit tecum, non quia nescit: sed ideo tecum quærit quod scit, ut in illo invenias quod nesciebas. Quomodo qui vult aliquem consolari, nisi condoleat cum illo, non illum erigit. Prius cum illo dolet, et sic eum reficit sermone consolatorio. Si autem intret ad illum ridens luctum ejus, non facit quod modo lectum est, dicente Apostolo: » Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus ¹. » Ergo ut gaudeat tecum, prius fles cum illo; contristaris cum illo, ut reficias eum: sic et Psalmus et Spiritus Dei, utique omnia sciens, quærit tecum, quasi verba tua dicit. « Usquequo peccatores, Domine, usquequo » peccatores gloriabuntur; respondent, et loquentur ini- » quitatem; loquentur omnes qui operantur injusti- » tiam ²? » Quid loquentur, nisi contra Deum, qui dicunt: Quid nobis prodest quia sic vivimus? Quid dicturus est? Vere curat ista quæ facimus Deus? Quia enim vivunt, putant Deum nescire quod faciunt. Vide quid mali illis contingat: quia si stationarius sciret (7), teneret illos; et ideo vitant oculos stationarii, ne statim teneantur. Oculos enim Dei vitare nemo potest: quia non solum in cubiculo videt, sed et intima cordis tui. Cogitant et ipsi, quia nihil potest latere Deum: et quia faciunt, et sciunt quid fecerunt, et vident se vivere sciente Deo, qui non viverent sciente stationario, dicunt sibi: Placent ista Deo; et revera si illi displicerent facta nostra, quomodo displicent iudicibus, quomodo displicent regibus, quomodo displicent imperatoribus, et quomodo displicent commentariensibus (8), numquid quomodo illorum oculos vitamus, vitare possemus oculos Dei? Ergo placent ista Deo. Ideo in alio Psalmo peccatori dicitur: « Hæc fecisti, et » tacui²: suspicatus es iniquitatem, quod ero tibi simi-

¹ Rom. xii, 15. — ² Psal. xciii, 3, 4.

» lis¹. » Quid est, « Ero tibi similis? » Ut quomodo tibi placet factum tuum malum, sic putes quia et mihi placet. Et minatur in posterum, « Arguam te¹. » Ergo non tacet qui dixit, « Tacui. » Cum diceret, « Hæc fecisti, et ta- » cui; suspicatus es iniquitatem, quod ero tui similis; » et non tacuit. Cum enim nos loquimur, ille non tacet: cum enim lector legit, ille non tacet: cum Psalmus ista cantat, ille non tacet. Et istæ omnes voces Dei per orbem terrarum fiunt. Quomodo ergo tacet, quomodo non tacet? Non tacet in verbo, tacet in vindicta. Quid est ergo, « Hæc fecisti, et tacui? » Hæc fecisti, et non vindicavi. « Suspicatus es iniquitatem, quod ero tui similis. » De ipsa vindictæ taciturnitate, id est, de cessatione vindictæ, alio loco dicit: « Tacui, numquid semper tacebo? » Usquequo peccatores, Domine, usquequo peccatores » gloriabuntur; respondent, et loquentur iniquitatem; » loquentur omnes qui operantur injustitiam? » Et dicit omnia opera. « Respondent et loquentur iniquitatem. » Quid est, « Respondent? » Contra justum habent quod respondeant. Venit justus aliquis, et dicit: Noli facere iniquitatem. Quare? Ne moriaris. Ecce feci iniquitatem, quare non morior? Ille fecit justitiam, et mortuus est: quare mortuus est? Ego feci iniquitatem, quare me non abstulit Deus? Ecce, ille fecit justitiam, et quare sic in illum vindicavit? quare ille sic laborat? respondent: hoc est, « Respondent, » quia habent quod dicant: quia par- citur illis, de patientia Dei inveniunt argumentum respon- sionis suæ. Parcit ille propter aliud, respondent illi propter aliud, quia vivunt. Quare enim parcat ille, dicit Aposto- lus, exponit consilium patientiæ Dei: « Existimas, inquit, » qui talia agis, quia tu effugies iudicium Dei? An divitiis » benignitatis et longanimitatis ejus contemnis, ignorans

¹ Psal. xlix, 21. — ² Isai. xlii, 14.

» quia patientia Dei ad poenitentiam te adducit? » Tu autem, id est, ille qui respondet et dicit: Si displicerem Deo, non mihi parceret Deus. Vide quid sibi facit, audi Apostolum: « Tu autem secundum duritiam cordis tui » et cor impoenitens, thesaurizas tibi iram in die iræ et » revelationis justi iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua¹. » Ille ergo auget longanimitatem, et tu auges iniquitatem. Erit illius thesaurus in sempiterna misericordia in eos qui non contempserunt misericordiam: tuus autem thesaurus in ira inveniatur, et quod ponis quotidie per modicum, postea massam inventurus es: minutatim ponis, sed cumulum invenies. Noli attendere minuta peccata tua quotidiana: de minutissimis guttis flumina implentur.

X. Quid autem illi faciunt, qui respondent et loquentur iniquitatem, quia faciunt et parcitur eis? « Populum » tuum, Domine, humiliaverunt: » id est, omnes qui juste vivunt, in quos volunt superbire omnes mali. « Populum tuum, Domine, humiliaverunt, et hæreditatem » tuam vexaverunt: viduam et pupillos interfecerunt, et » proselytum occiderunt²: » id est, peregrinum, adventitium, ipsum dicit proselytum. Manifesta sunt ista singula, nec opus est in his immorari.

XI. « Et dixerunt: Non videbit Dominus³. » Non attendit ista, negligit ista, alias res curat, non intelligit. Hæ enim duæ voces sunt malorum: una quam jam dixi: « Hæc fecisti, et tacui; suspicatus es iniquitatem, quod » ero tibi similis⁴. » Quid est, « Quod ero tibi similis? » Putas quia video facta tua, et placent mihi, quia non vindico. Alia est vox iniquorum: Quia nec attendit ista Deus, nec advertit ut sciat quemadmodum vivam, non me curat Deus. Ergo inter aliqua me computat Deus? aut vere me

¹ Rom. II, 3-6. — ² Psal. xciii, 5, 6. — ³ Ibid. 7. — ⁴ Id. xlix, 21.

numerat Deus? aut ipsos homines numerat? Infelix homo! ut esses curavit: ut bene vivas non curat? Istorum ergo ista vox est. « Et dixerunt: Non videbit Dominus, neque » intelliget Deus Jacob. »

XII. « Intelligite nunc qui insipientes estis in populo, » et stulti aliquando sapite¹. » Populum suum erudit, cui possunt commoveri pedes, quando felicitates iniquorum videt homo, jam bene vivens in numero sanctorum Dei, id est, in numero filiorum Ecclesiæ; videt quia florent mali, et faciunt iniquitatem, et æmulatur eos, et adducitur ut imitetur facta ipsorum; quia videt quasi nihil sibi prodesse quod bene vivat humilis, hic sperans mercedem. Nam si illam speret futuram, non illam perdit, quia nondum venit tempus ut accipiat eam. In vinea operaris, fac opus tuum, et accipies mercedem tuam. A patrefamilias non exiges antequam operareris, et a Deo exigis antequam opereris? Et ista tolerantia ad opus tuum pertinet, et hoc ad mercedem pertinet. Minus vis facere in vinea, qui non vis tolerare: quia et ipsa tolerantia ad ipsam operationem pertinet, ut invenias mercedem. Quod si dolosus es, vide ne non solum non accipias mercedem, sed et poenam invenias; quia voluisti esse operarius dolosus. Et quidem operarius dolosus ut incipias non bene facere, oculos patrisfamilias attendit, ad illum aspicit qui conduxit ad vineam, ut cum ille averterit oculos, cesset, et non bene operetur; cum autem ille converterit oculos, bene operetur. Deus autem qui te conduxit, non avertit oculos; non tibi licet dolose operari: super te semper sunt oculi patrisfamilias; quæri ubi illum fallas, et cessa si potes. Ergo si qui forte aliquid cogitabatis, quando videbatis malos florere, et cogitationes vestræ faciebant nutare pedes vestros in via Dei; vobis loquitur Psalmus iste:

¹ Psal. xciii, 8.

si autem nullus vestrum talis est, per vos aliis loquitur, dicens, « Intelligite nunc : » quia dixerunt illi, « Non videbit Dominus, neque intelliget Deus Jacob. « Intel- » ligite, inquit, nunc qui insipientes estis in populo, et » stulti aliquando sapite. »

XIII. « Qui plantavit aurem, non audiet? » Non habet unde audiat, qui tibi fecit unde audias? « Qui plantavit » aurem, non audiet? Aut qui finxit oculum, non consi- » derat? Qui erudit gentes, non arguet¹? » Attendite hoc magnopere, fratres mei, « Qui erudit gentes, non ar- » guet? » Hoc modo facit Deus, erudit gentes : ideo misit verbum suum per orbem terrarum hominibus, misit per Angelos, per Patriarchas, per Prophetas, per servos, per tot præcones antecedentes Judicem. Misit et ipsum Verbum suum, misit et ipsum Filium suum; misit servos Filii sui, et in ipsis servis Filium suum. Per totum orbem terrarum prædicatur ubique verbum Dei. Ubi non dicitur hominibus : Relinquire iniquitates vestras priores, convertite vos ad itinera recta? Ideo parcit, ut vos corrigatis : ideo heri non vindicavit, ut hodie bene vivatis. Erudit gentes, non ergo arguet? non auditorus est quos erudit? non judicaturus est quibus sermonem præmisit et præseminavit? In schola si esses, acciperes, et non redderes? Utique quando accipis a magistro, erudiris. Committit tibi magister quod præbet, et non exiget quando reddis? aut cum cœperis reddere, sine metu eris plagarum? Modo ergo accipimus, postea statuimur ante magistrum, ut reddamus omnes præteritas nostras, id est, ut rationem reddamus de his omnibus, quæ nobis modo erogantur. Audi Apostolum dicentem : « Omnes astabimus ante tri- » bunal Christi, ut illic recipiat unusquisque secundum » ea quæ per corpus gessit, sive bonum, sive malum².

¹ Psal. xciii, 9, 10. — ² Rom. xiv, 10, et 2 Cor. v, 10.

» Qui erudit gentes, non arguet? Qui docet hominem » scientiam? » Ipse non scit qui te fecit scire? « Qui do- » cet hominem scientiam? »

XIV. « Dominus scit cogitationes hominum, quoniam » vanæ sunt¹. » Nam etsi tu nescis cogitationes Dei, quoniam justæ sunt; ille « Scit cogitationes hominum, quo- » niam vanæ sunt. » Et homines scierunt cogitationes Dei : sed quibus jam amicus factus est, prodit consilium suum. Et vos, fratres mei, nolite vos contemnere : si cum fide acceditis ad Dominum, auditis cogitationes Dei : eas modo discitis, hoc vobis dicitur, et ad hoc instruimini, quare parcat modo Deus malis, ne murmuretis adversus Deum, qui docet hominem scientiam. « Dominus scit co- » gitationes hominum, quoniam vanæ sunt. » Relinquire ergo cogitationes hominum, quæ vanæ sunt; ut comprehendatis cogitationes Dei, quæ sapientes sunt. Sed quis est qui comprehendit cogitationes Dei? Qui ponitur in firmamento cœli. Jam hoc cantavimus, jam hoc diximus et exposuimus.

XV. « Beatus vir quem tu erudieris, Domine, et ex lege » tua docueris eum : ut mitiges eum a diebus malignis, » donec fodiatur peccatori fovea². » Ecce habes consilium Dei, quare parcat malis : foditur fovea peccatori. Tu jam vis illum sepelire : adhuc fovea illi foditur; noli festinare sepelire. Quid est. « Donec fodiatur peccatori fo- » vea? » Aut quem ponit peccatorem? unum hominem? Non. Quid ergo? Omne genus hominum peccatorum, sed superborum : jam enim præmisit, « Redde retributionem » superbis. » Nam et ille peccator fuit Publicanus, qui oculos eliserat in terram, et percutiebat pectus suum, dicens : « Deus, propitius esto mihi peccatori³. » Sed quia non superbus erat, Deus autem reddet retributionem su-

¹ Psal. xciii, 11. — ² Ibid. 12, 13. — ³ Luc. xviii, 13.